

EEN BLIK OP HET BREDER KADER

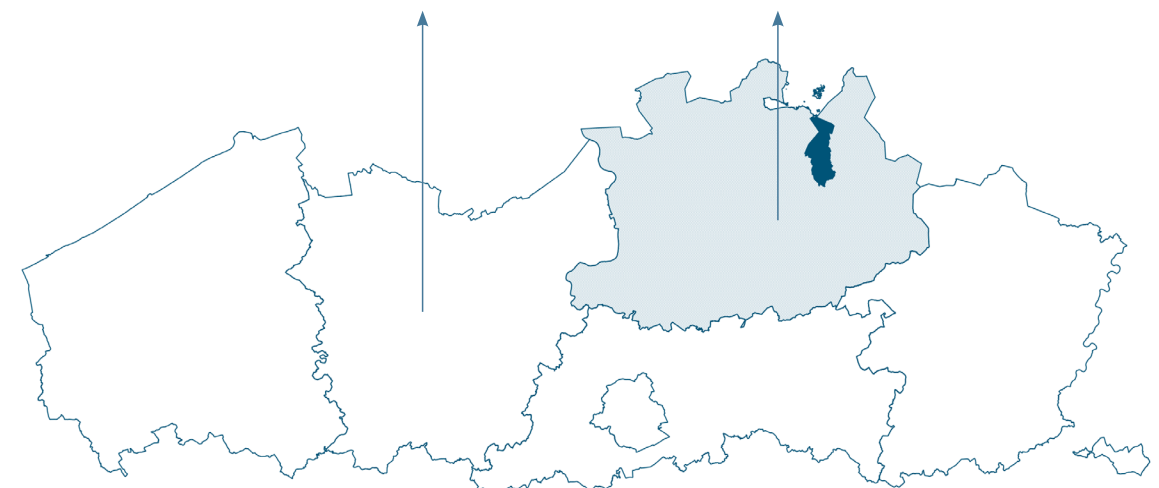

Beleidsmatige inbedding

Het Beleidsplan Ruimte Turnhout wil zich nadrukkelijk inbedden binnen de plannen van de hogere overheden, ze vormen zowel een inspiratiebron als een toetsingskader. Bij de opmaak van dit Beleidsplan bouwen we verder op de strategische doelstellingen en de ruimtelijke principes uit het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (BRV) waar het Witboek uit 2018 de laatste uitwerking van vormt. Het plan brengt enkele fundamentele ruimtelijke principes naar voor die uitermate relevant zijn voor Turnhout.

Het Provinciaal Beleidsplan Ruimte Antwerpen (PBRA), dat in oktober 2023 definitief is vastgesteld en verder bouwt op de ideeën van het BRV, vormt een leidraad voor de opmaak van het Beleidsplan Ruimte Turnhout. Het plan kent een doorvertaling in concrete beleidskaders die toegespitst zijn op de provincie Antwerpen. Ze denken daarbij grensoverschrijdend door te focussen op de collectieve uitdagingen.

De desbetreffende plannen spiegelen Turnhout een toekomstvisie voor die we binnen de opmaak van dit Beleidsplan verder opnemen en invullen.

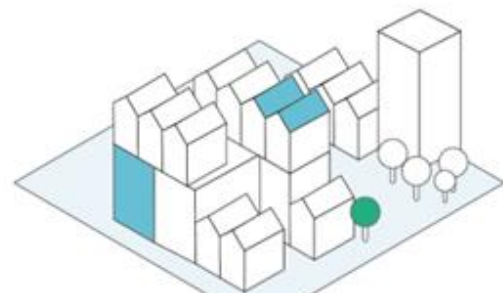
Beleidsplan Ruimte Vlaanderen

Het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (BRV) stelt als eerste strategische doelstelling het terugdringen van bijkomend ruimtebeslag voorop, met een nulgroei tegen 2040. Om deze doelstelling te kunnen waarmaken is het verhogen van het **ruimtelijk rendement** noodzakelijk.

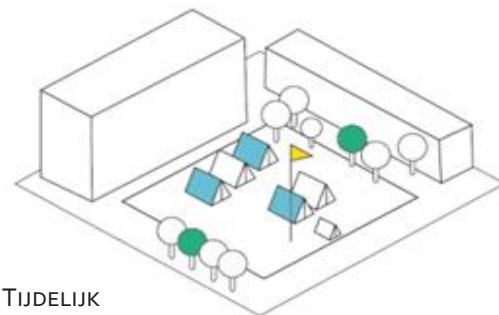
Het **ruimtebeslag** bestaat uit de ruimte, ingenomen door onze nederzettingen, door huisvesting, industriële en commerciële functies, transportinfrastructuur, recreatieve doeleinden, serres,... Parken en tuinen maken hier ook deel van uit. Wat niet tot het ruimtebeslag behoort, is de zogenaamde open ruimte: de onbebouwde landbouwgronden, zoals akkers en weides, de bossen, natuurgebieden, waterlopen,...

Ruimtelijke principes die het ruimtelijk rendement verhogen

bron: BRV

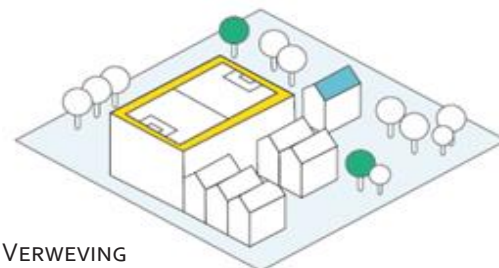
INTENSIVERING

TIJDELIJK
RUIMTEGEBRUIK

HERGEBRUIK

VERWEVING

Strategische doelstellingen BRV van toepassing op Turnhout:

- I. Verminderen van het bijkomend ruimtebeslag
- II. Palet van leefomgevingen
- III. Wonen en werken nabij collectieve vervoersknopen en voorzieningen
- IV. Robuuste open ruimte

Ruimtelijk rendement is de mate waarin het ruimtebeslag gebruikt wordt voor uiteenlopende maatschappelijke doeleinden. Het genereren van een hoger ruimtelijk rendement gebeurt door meer activiteiten op eenzelfde oppervlakte te organiseren: méér doen met dezelfde ruimte. Wanneer we dit ter uitvoering brengen, letten we er op dat dit geen afbreuk doet aan de leefkwaliteit. Bij toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen stelt het BRV daarom een aantal kwaliteitsprincipes voorop om tot een **palet van leefomgevingen** te komen. Wonen en niet-woonfuncties worden verweven waar het kan, gescheiden waar het moet.

Hierbij moeten we goed overwegen op welke locaties deze groei op de meest duurzame manier kan worden opgevangen. Wanneer we ontwikkelingsmogelijkheden koppelen aan een bepaalde locatie moeten we ervan overtuigd zijn dat dit daarvoor de **juiste en meest aangewezen plaats** is. Hiervoor houden we in grote lijnen rekening met drie belangrijke ruimtelijke randvoorwaarden: (1) de aanwezige **voorzieningen en functies**; (2) de ligging ten opzichte van en connectie met **duurzame mobiliteitsknooppunten**; en (3) de aanwezigheid van **groenblauwe structuren**.

Bovenop deze drie randvoorwaarden letten we op de specifieke **kwaliteiten** van een plaats. Deze kunnen enerzijds **ruimtelijk van aard** zijn, zoals de erfgoedwaarde van de bebouwde omgeving of de doorzichten vanuit een kern op het omliggend landschap. Anderzijds kunnen deze kwaliteiten ook **meer ongreepbaar, immaterieel van aard** zijn zoals jaarlijkse evenementen, bepaalde ambachten of types bedrijvigheid, historische gebeurtenissen, religieuze betekenissen of volksverhalen,... Ook deze zaken dragen bij aan de eigenheid van een plaats.

In heel Vlaanderen is de beschikbare ruimte schaars. Hoewel Turnhout nog een heel wat open ruimte heeft, zal ook deze stad zorgvuldig moeten omgaan met de ruimte die er is. Het ruimtebeslag in Turnhout ligt momenteel op 39%, wat boven het Vlaamse gemiddelde van 33% uitkomt. Ook de verhardingsgraad is met 19,1% hoger dan het gemiddelde van 15%.

Om verdere groei op te vangen, wil de gemeente zich richten op efficiënter gebruik van de bestaande ruimte. Tegelijkertijd wil ze investeren in een veerkrachtige en robuuste open ruimte. Om deze open ruimte te beschermen tegen verdere aansnijding, wordt ze ingezet als basis voor het Beleidsplan Ruimte Turnhout.

Wonen en werken zal in de toekomst hoofdzakelijk georganiseerd worden nabij collectieve vervoersknopen en voorzieningen, zoals het BRV voorschrijft. Zo moeten de juiste functies ontwikkeld worden op de juiste plaats. Deze twee ruimtelijke dragers, **het voorzieningenniveau en de bereikbaarheid**, bepalen de draagkracht van een omgeving voor bijkomend werk- en woonaanbod.

Daarnaast werkt Vlaanderen aan een robuuste open ruimte waarbij de verhardingsgraad moet worden teruggedrongen. Onze niet-bebouwde ruimte wordt in het perspectief van klimaatverandering namelijk onmisbaar voor waterberging alsook klimaatregulering en -mildering. Ontharding en vergroening moeten

de versnippering van de open ruimte terugdraaien en de biodiversiteit terug doen aansterken. Op deze manier kan een netwerk van groenblauwe aders uitgebouwd worden dat de open ruimte tot in de woonbuurten brengt. Dit netwerk biedt naast een versterkte ecologische waarde ook een vergrote landschapsbeleving en recreatieve component. Daarnaast zullen deze functies ook afgestemd moeten worden op mogelijke hernieuwbare energieproductie.

Volgens het BRV zouden de meeste ontwikkelingen moeten plaatsvinden op locaties met een hoge knooppuntwaarde en een sterk voorzieningenniveau.

Als centrumstad met een goede ontsluiting beschikt Turnhout over een sterke knooppunt- en plaatswaarde. De stad maakt deel uit van een stedelijk netwerk met, volgens het BRV, een goed ontwikkelingspotentieel. Om dit potentieel optimaal te benutten, zal Turnhout haar handelsinfrastructuur verder moeten versterken.

In deze conceptnota verkennen we daarom enkele pistes om dat potentieel aan te wenden. We houden daarbij rekening met de ruimtelijke draagkracht van de omgeving en de te boeken ruimtelijke winst in de stad.

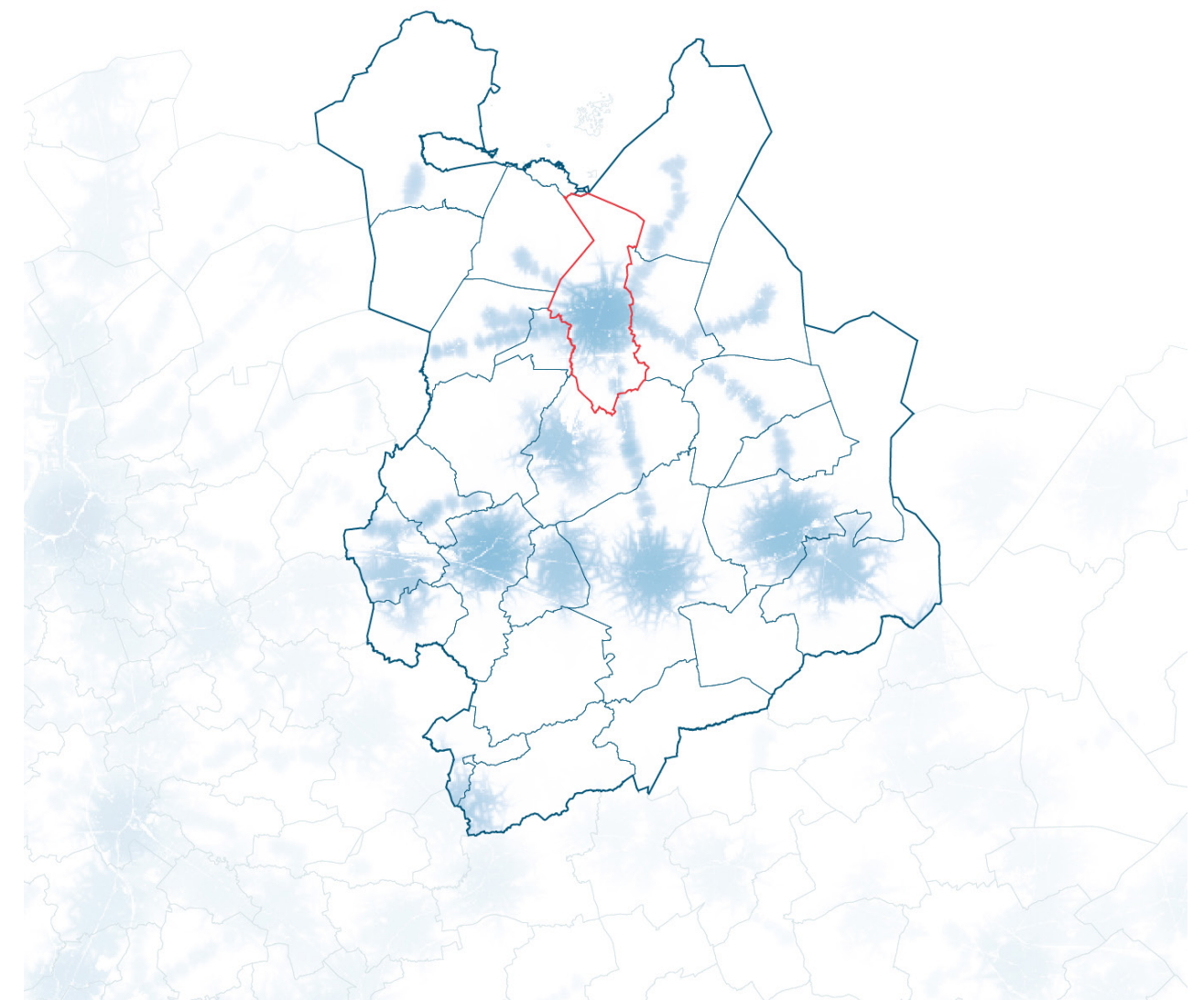
Bij het streven naar een hoger ruimtelijk rendement kijken we niet alleen naar objectieve ruimtelijke parameters, zoals de huidige dichtheid, de nabijheid van groen en voorzieningen, en andere meetbare factoren. Ook immateriële, minder tastbare aspecten worden meegenomen, zoals de verbondenheid van bewoners met bepaalde plekken, de rijke geschiedenis van Turnhout, en het formele en informele sociale leven in wijken en buurten. Deze elementen krijgen, via participatietrajecten, een belangrijke plaats in het uiteindelijke Beleidsplan.

Knooppuntwaarde Referentieregio Antwerpen

bron: Geopunt

Beperkt

Zeer goed

Provinciaal Beleidsplan Ruimte Antwerpen

Verskillende principes en strategieën uit het Provinciaal Beleidsplan Ruimte Antwerpen (PBRA) zullen verfijnd worden in het Beleidsplan Ruimte Turnhout.

In oktober 2023 werd het definitieve Beleidsplan Ruimte van de provincie Antwerpen goedgekeurd. Dit plan bestaat enerzijds uit een strategische visie voor de lange termijn, en anderzijds uit drie beleidskader op de middellange termijn. De beleidskaders concretiseren de ruimtelijke strategieën die in de strategische visie zijn opgenomen. Deze strategieën bespreken we hier beknopt.

Ruimtelijke strategieën PBRA:

- I. Offensieve open ruimte
- II. Samenhangend ecologisch netwerk
- III. Van versnippering naar bundeling
- IV. Ruimtelijke multimodale knopen
- V. Sluitend locatiebeleid voor (hoog)-dynamische functies
- VI. Levendige kernen
- VII. Energietransitie

- I. In de sterk bebouwde provincie Antwerpen moeten natuur, landbouw, water en recreatie een samenhangend geheel vormen. Deze verschillende ruimtevragers worden zoveel als mogelijk verweven en staan in voor een kwalitatief landschap dat talloze ecosystemendiensten levert. Ze benadrukken daarbij het nut en de noodzaak van de open ruimte.
- II. De veelal versnipperde groenstructuren moeten een samenhangend geheel vormen. Het grootschaliger groenblauwe netwerk kan daarbij versterkt worden tot op een kleiner schaalniveau om tot een onafgebroken netwerk te komen dat door de open en bebouwde ruimte heen loopt. Dit fijnmazige netwerk kan daarbij verschillende ecosystemendiensten leveren, zoals het temperen van het hitte-eilandeffect, of het bufferen en opslaan van regenwater, maar biedt ook plaats aan vormen van zachte recreatie.
- III. Om de open ruimte te versterken moet de **versnippering tegengegaan en zelf teruggedraaid worden**, door dynamische functies meer en doordachter te bundelen op goed gelegen locaties. De koppeling tussen bijkomende

ontwikkelingsmogelijkheden bij knooppunten en de ontsnippering van de open ruimte biedt kansen om de kosten en baten van het ruimtelijk beleid meer in evenwicht te brengen. Zo kan de gegenereerde meerwaarde van verdichting op goed gelegen locaties geïnvesteerd worden in de open ruimte.

- IV. Om de bestaande mobiliteitsnetwerken te versterken moeten plaatsen met een hoge bereikbaarheid en multimodale ontsluiting strategisch ingezet worden voor verdere ontwikkeling. De synergie tussen de uitbouw van multimodale vervoerscorridors en ruimtelijke ontwikkeling zal daarom een sturende factor zijn in het toekomstig ruimtelijk beleid.
- V. Voorzieningen, bedrijven en andere (hoog)-dynamische functies zullen in de eerste plaats op deze strategische locaties verder ontwikkeld en ingeplant worden. Deze zijn zonder meer multimodaal bereikbaar. Verweving, meervoudig ruimtegebruik en eventuele stapeling van functies staan hierin voorop, rekening houdend met de draagkracht van de locatie en specifieke ontsluitingsnoden van de voorziening of functie.

VI. Het inzetten op levendige kernen gaat hand in hand met de principes van nabijheid en bereikbaarheid. **Door het bundelen van woningen, werkplekken en voorzieningen kan een kern bijkomend verdicht worden zonder de verplaatsingsvraag te verhogen.** Het ontwikkelingsperspectief van deze kernen is daarbij afhankelijk van hun grootte, draagkracht en bereikbaarheid. Bepaalde kernen zijn zo ideale plekken om bijkomende bevolkingsgroei op te vangen. Daarnaast staan het verhogen van de levenskwaliteit van bewoners en het versterken van de eigenheid van de kern voorop.

VII. Ten slotte moet het ruimtelijk beleid een strategische bijdrage leveren aan de energietransitie. Naast het inspelen op de ruimtelijke impact van hernieuwbare energie heeft ruimtelijk beleid een impact in het voorkomen van energieverbruik. Door maximaal in te zetten op het bundelen en verweven van verschillende activiteiten en gebruiken kan de ruimte namelijk ook energie-efficiënt ingericht worden. **Een sterk locatiebeleid maakt het mogelijk om de vraag en het aanbod van energie beter op elkaar af te stellen, het vermindert daarbij de noodzaak tot bijkomende verplaatsingen wat energiebesparend werkt.**

Impressie van de ruimtelijke strategieën PRBA

bron: PBRA

Van versnippering naar bundeling
Het huidige bebouwingspatroon in de provincie Antwerpen is sterk versnipperd. Nochtans biedt een bundeling van bebouwing en activiteiten tal van voordelen: het versterkt zowel de dorps- en stadskernen en activiteitenclusters als de open ruimte, het beperkt de verplaatsingsnood, geeft de mogelijkheid om verplaatsingen efficiënt te bundelen en kringlopen te sluiten.

Levendige kernen
De huidige en toekomstige inwoners van de provincie Antwerpen moeten op een aangename manier in onze kernen kunnen wonen, werken, ontspannen, verblijven en verzorgd worden. Daarom staat het bevorderen van de veerkracht van, en de levenskwaliteit in iedere kern voorop.

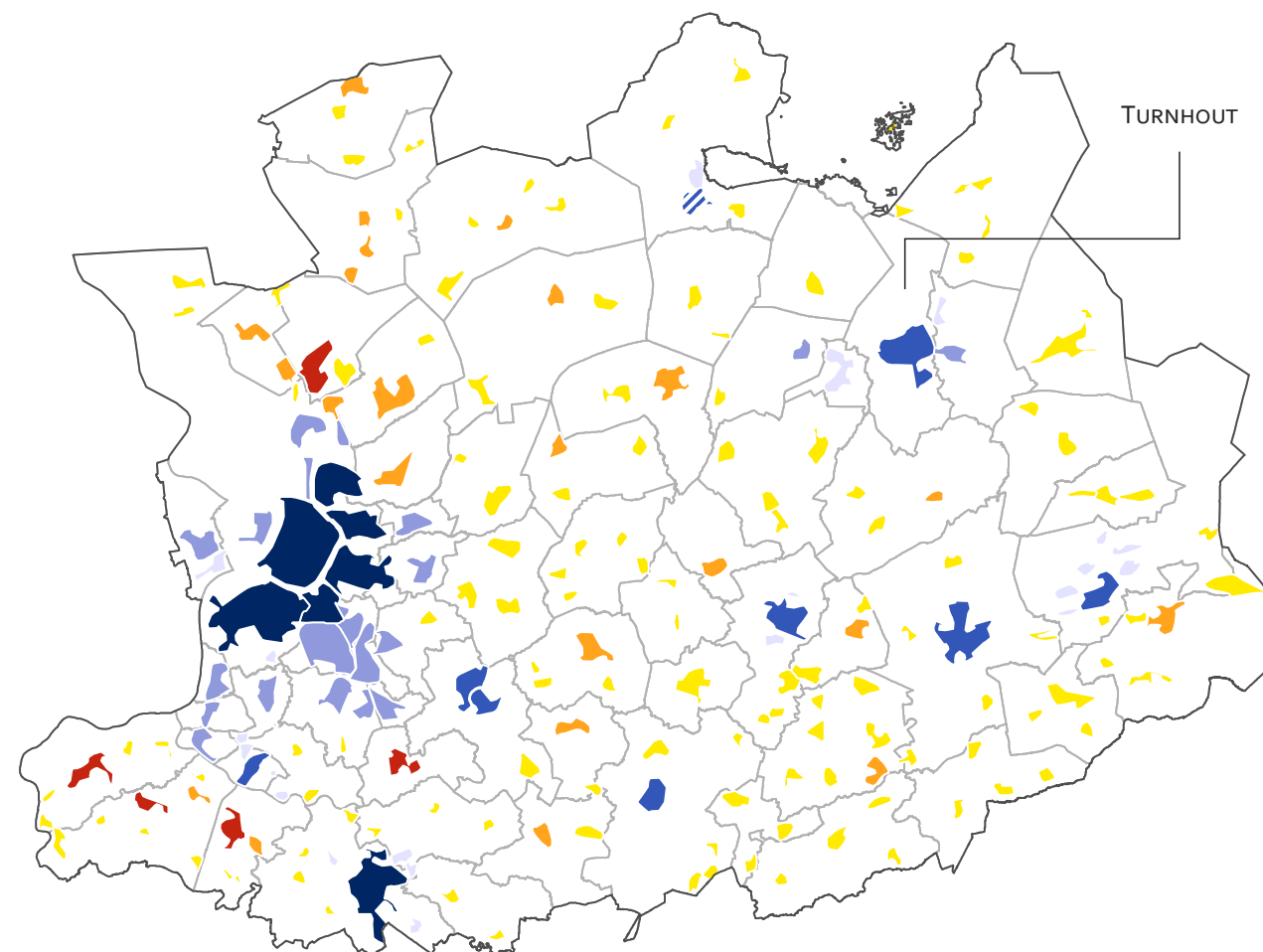
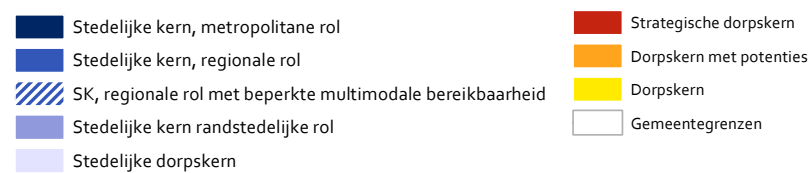
In het Beleidsplan Ruimte heeft de provincie Antwerpen drie beleidskaders verder uitgewerkt:

- Sterke netwerken: ruimte en mobiliteit
- Levendige kernen
- Verdichten en ontlichten van de open ruimte

In het beleidskader **'sterke netwerken: ruimte en mobiliteit'** legt de provincie zich toe op netwerken die de ontwikkeling van goed gelegen plekken stimuleren. De provincie vertrekt daarbij niet langer vanuit een taakstellingen, maar vanuit de mogelijkheden die een bepaalde plek biedt. Door te kijken naar de samenhang tussen plekken en zijn positie in een netwerk bouwt de provincie een kader op dat sturing moet geven aan de toekomstige ontwikkeling van hoogdynamische functies zoals wonen, economische activiteiten en voorzieningen.

Kerntypering provincie Antwerpen | 2023

bron: PBRA

Via het **provinciaal ruimtemodel** brengt de provincie enkele parameters in beeld die van belang bij de programmering van nieuwe functies.

- **knoopwaarde:** hoe goed is de locatie bereikbaar met het openbaar vervoer, de fiets of de (vracht)wagen?
- **plaatswaarde:** welke voorzieningen zijn op die locatie aanwezig?

Uit het ruimtemodel worden er vervolgens locaties gefilterd met een zekere knoop- en plaatswaarde, die dus mogelijks goede locaties voor ontwikkelingen zijn: de stads- en dorpskernen en (recreatieve) activiteitenclusters.

Nieuwe hoogdynamische ontwikkelingen richten zich op ruimtelijke multimodale knopen voor personen- en/of goederenvervoer. Dit steeds op maat van de knoop zelf en zijn omgeving. Het zijn plaatsen met een goede ligging, een multimodale bereikbaarheid, energiebesparingspotentieel en ruimtelijke kwaliteit.

Binnen het beleidskader **'levendige kernen'** wenst de provincie bij te dragen aan kernversterking door kwalitatieve, multifunctionele kernen verder te ontwikkelen. Het verhogen van het ruimtelijk rendement is daarbij essentieel. Door middel van kernversterking vrijwaren we de open ruimte en versterken we het bestaande patrimonium.

Om haar visie kracht bij te zetten heeft de provincie voor elk van haar kernen een kerntypering opgemaakt. Turnhout wordt daarbij aangeduid als **'stedelijke kern met een randstedelijke rol'**. Voor elke kern wordt er vervolgens een ontwikkelingsperspectief geformuleerd, waar ook een gewenste woonprogrammatie wordt aangekoppeld.

Kernversterking en -verdichting dient zich in de eerste plaats te voltrekken binnen het huidig (verhard) ruimtebeslag of op de nog onbebouwde woongebieden die zich bevinden binnen de afbakeningslijnen van de stedelijke gebieden.

De classificatie van Turnhout als stedelijke kern met een regionale rol houdt in dat het fungeert als een centraal punt binnen de regio. Dit betekent dat de stad niet alleen in de eigen behoeften voorziet, maar ook die van omliggende gemeenten en buurten. Als regionale kern beschikt Turnhout doorgaans over een bredere woonmarkt en biedt het voorzieningen en diensten die ook aantrekkelijk zijn voor inwoners uit de omgeving. Turnhout vervult dus een bredere functie dan alleen voor de eigen inwoners.

Het Provinciaal Beleidsplan Ruimte Antwerpen (PBRA) geeft aan dat deze rol vraagt om een gerichte aanpak. Voor Turnhout betekent dit het behoud van een evenwicht tussen waardevolle open ruimte en de groenblauwe dooradering, naast de ambitie om stedelijke verdichting te realiseren. Omdat de dichtheden in steden zoals Turnhout vaak lager zijn dan in stedelijke kernen met een metropolitane of regionale rol, liggen hier kansen om kwalitatieve verdichting te combineren met het behoud en de ontwikkeling van waardevolle openruimtegebieden.

Met het beleidskader **'verdichten en ontlichten van open ruimte'** wil de provincie inzetten op de Vlaamse ambitie om het dagelijks bijkomende ruimtebeslag tot nul te reduceren tegen 2040. Dit beleidskader sluit rechtstreeks aan op de ideeën rond 'kernversterking' die in het vorige beleidskader zijn ontwikkeld. **Kwalitatieve kernversterking** bestaat immers uit het samenspel tussen:

- **verdichten**, meer bouw mogelijkheden op dezelfde plaats;
- **ontlichten**, ontharden van niet bebouwde oppervlakten, toevoegen van dak- en gevelgroen, integreren van infiltratievoorzieningen;
- **verweven van functies**, ruimte en voorzieningen

delen, de juiste functie op de juiste plaats lokaliseren.

De provincie wil dat nieuwe ontwikkelingen in onze schaarse ruimte niet langer versnipperd gebeuren. Het is namelijk belangrijk dat mensen kunnen wonen in levendige kernen met de nabijheid van groen (van laanboom tot parkje), tijdens periodes van hittestress zorgen ze voor schaduw en verkoeling. Voldoende contact met groen draagt bovendien bij tot de (mentale en fysieke) gezondheid, zeker als ze ook voldoende toegankelijk is.

ATELIER
ROMAIN

Atelier Romain
Dendermondsesteenweg 50
9000 Gent

+32 (0) 9 233 69 76

info@atelierromain.be
www.atelierromain.be